

LW 102

КОНСТИТУЦИОННО ПРАВО

Приета: прот. № 5 от 19.11.2010 г.; изм. прот. № 11 от 17.09.2011 г.; изм. прот. № 15 от 24.06.2016 г.

Лектор: проф. дин Веселин Христов Цанков

АНОТАЦИЯ

Дисциплината “Конституционно право” дава знания за правното регулиране на най-важните обществени отношения – образуването и функционирането на държавните институции в Република България на базата на принципите на демократичната държава, регламентиращи основните човешки права и свободи. Представя се историческото развитие и съвременното състояние на държавноправната уредба.

ОСНОВНИ ЦЕЛИ

В лекционния курс се излагат както теорията, така и практиката на конституционализма, с които са свързани предметът и системата на конституционното право. Представят се характерните особености и главни представители на конституционно - правната мисъл в Европа и САЩ. Анализират се съвременни тенденции в развитието на конституционализма. Тълкува се понятието за политическа система и неговите конституционни характеристики. Интерпретира се конституционната уредба на гражданското общество, както и основните конституционни принципи: народен суверенитет, разделение на властите, законност, политически плурализъм.

Правната концепция за конституционен контрол се разглежда в сравнително - правен аспект, като специално внимание се отделя на характера на конституционния контрол в Европа и на дифузния контрол за конституционност в САЩ. Основно място се отделя на държавните органи и институти, както и на спецификата на правната принуда в осъществяването на държавната власт. Правомощията на Народното събрание, на МС и на Президента са пречупени през призмата на теорията за разделения на властите. Анализират се същността и функциите на съдебната власт, като се интерпретират последните изменения в Конституцията, произтичащи от пълноправното членство на Република България в ЕС.

Значителна част от лекциите са посветени на съвременния законодателен процес. Подробно се анализира Правилникът за организацията и дейността на Народното събрание.

Основно предназначение на курса е да създаде у студентите умения за използване на съвременните законодателни решения в бъдещата им работа като практикуващи юристи. Те придобиват уменията да използват методиката на емпиричното изследване и възможностите на емпиричните изследователски технологии за по-задълбочено вникване в сложните юридически казуси, които са част от бързо променящата се правнорегулативна дейност. Специално внимание

се отделя на съществуващите европейски стандарти и ролята на Европейската правна доктрина и на Лисабонската стратегия в процеса на хармонизиране на законодателството с правото на ЕС

ПРЕДПОСТАВКИ

Качественото възприемане на дисциплината предполага предварителното изучаване на основните, въвеждащи юридически науки – Обща теория на правото, История на държавата и правото. Навлизането в Конституционното право за студентите не би било успешно, ако те преди това не са запознати с основни принципи и понятия на правото.

СТАТУТ И СТРУКТУРА

специалност	статут	Кредити	редовно обучение				задочно обучение			
			л	с	у	общ	л	с	у	общ
Право	Задължителна	9	75	60	135	85			85	

СЪДЪРЖАНИЕ НА КУРСА

Тема 1. Учение за Конституцията

Историкоправни аспекти на конституционализма.

Предмет и система на Конституционното право на Република България.

Роля и значение в системата на действащото право.

Източници на системата на конституционното право.

Норми на конституционното право – обща характеристика и особености.

Юридически характеристики. Конституцията като основен и върховен закон.

Правна същност на преамбюла. Непосредствено действие на конституционните разпоредби.

Отменителен ефект.

Конституционното право като отрасъл на правото и като наука.

Конституционноправната наука в България. Възникване и развитие.

Тема 2. Исторически преглед на идеите за Конституционализма.

Първи конституции – характеристика.

Видове конституции.

Развитие на българския конституционализъм.

Търновската конституция от 1879 г. – обща характеристика.

Конституциите от 1947 и 1971 г. – общото и особеното в тях.

Конституцията от 1991 г. – създаване и обща характеристика.

Тема 3. Основни конституционни принципи – върховенство на Конституцията. непосредствено действие. Основни начала на Конституцията.

Гражданинът, гражданското общество и правовата държава.

Учение за властта. Държавната власт – принципи, източник, субекти и способности за осъществяване.

Народен суверенитет.

Разделението на властите като теория и като конституционен модел.

Форма на държавно управление и форма на държавно устройство.

Пряко осъществяване на държавната власт – форми.

Конституционна и законова уредба.

Политическия плурализъм – основен конституционен принцип на политическия живот.

Правен статус на политическите партии и на сдруженията на гражданите.

Тема 4. Конституционни основи на икономическата система на Република България. Форми на собственост.

Режими на собственост според Конституцията.

Обекти на изключителна държавна собственост.

Конституционни основи на правния режим на земята.

Тема 5. Българско гражданство – Конституционноправен статус на гражданите на Република България.

Понятие за гражданство, лица без гражданство, множествено гражданство, гражданство на ЕС.

Конституционни основи на статута на българското гражданство, на чужденците лицата без гражданство, бежанците.

Правни последици от наличието или от липсата на гражданство.

Българско гражданство – правни аспекти и ред за придобиване и за загубване. Способи за оспорване.

Гражданство на ЕС. Понятие и правни аспекти.

Тема 6. Основни права, свободи и задължения на българските граждани.

Историкоравни аспекти на въпроса.

Класификация на основните права и свободи.

Лични права и свободи – обща характеристика, видове.

Политически права и свободи – обща характеристика и видове.

Основни задължения на гражданите – характеристика.

Обвързаност на правата със задълженията.

Конституционни гаранции на основните права и свободи на гражданите.

Субекти на особена закрила.

Правото на защита по чл. 56 от Конституцията на Република България.

Тема 7. Изборно право и избирателни системи

Избирателна система – определение, възникване, развитие.

Мажоритарна, пропорционална и смесена избирателни системи.

Развитие на избирателните системи в България. Видове избори.

Изборно законодателство. Конституция, Изборен кодекс и други правни актове.

Организация и ред за провеждане на изборите. Способи за оспорване на изборните резултати.

Други форми на пряка демокрация.

Тема 8. Държавни институции – система на държавните органи.

Парламент и парламентаризъм.

Велико народно събрание – орган на учредителната власт, статус, компетенции, ред на дейност, актове. Историческа справка.

Народно събрание. Народно събрание – обща характеристика, състав, срок на пълномощията, взаимоотношения с другите държавни органи.

Конституиране, организация и ред на дейност на Народното събрание. Заседания, сесии, кворум, мнозинства. Парламентарни групи.

Постоянни комисии – видове, компетенции, организация и ред на дейност. Временни комисии.

Народно събрание – орган на законодателната власт.

Законодателен процес – фази.

Парламентарен контрол – същност и форми. Правни последици.

Други правомощия на Народното събрание – видове, характеристика.

Актове на Народното събрание – правна характеристика. Обнародване.

Същност на политическото представителство.

Конституционен статус на народния представител.

Имунитет и предсрочно прекратяване на пълномощията на народния представител.

Тема 9. Президент на републиката – правно положение, характеристика и компетенции.

Президент - правно положение, характеристика и компетенции.

Правомощия на президента.

Актове – видове и правна същност. Укази на президента – характеристика.

Преподписване на някои укази – същност и правни последици.

Неотговорност на президента. Понятие и правна същност.

Предсрочно прекратяване на пълномощията му.

Вицепрезидент. Понятие и правен статус.

Отговорност на президента и на вицепрезидента.

Тема 10. Министерският съвет – висш орган на изпълнителната власт.

Систематично място и правна характеристика сред останалите висши държавни органи.

Избор, състав, правомощия, прекратяване на пълномощията.

Правомощия на Министерски съвет. Правна характеристика.

Актове – правна същност и ред за оспорването им.

Взаимоотношения на Министерски съвет с Народното събрание.

Институтите “вот на недоверие” и “вот на доверие”.

Правен статус на министрите като членове на Министерски съвет.

Правомощия и актове на министрите.

Отговорност.

Тема 11. Съдебна власт – понятие същностни характеристики и разграничение от другите власти.

Систематично място и основни съставки.

Органи на съдебната власт – съдебни, прокурорски и следствени.

Съдилищата – правосъдни органи. Видове съдилища. Система на съдебните органи. Конституционно правни принципи на правосъдието.

Върховен касационен съд – организация, компетентност. Взаимоотношения с апелативните съдилища. Актове – правна същност.

Върховен административен съд – организация и компетентност. Актове, правна същност.

Прокуратурата – организация и компетентност.

Конституционни основи на организацията на следствените органи.

Конституционна уредба на правния статус на съдиите, прокурорите и следователите.

Висш съдебен съвет – организация и компетентност.

Граждански мониторинг върху съдебната система.

Тема 12. Конституционен контрол – контрол за конституционносъобразност на законите – предназначение, същност, видове.

Конституционен съд – характеристика, конституиране, състав.

Правен статус на конституционните съдии.

Основания и ред за прекратяване на мандата им.

Правомощия и ред за разглеждане на конституционни дела.

Актове на конституционния съд – видове, правна същност и действие.

Тема 14. Местно самоуправление и администрация.

Европейска харта за местното самоуправление.

Принципи и проявни форми на централизъм и децентрализъм в управлението на публичните и частноправните въпроси.

Административно-териториално деление на Република България.

Общината – основна административно териториална единица, в която се осъществява местното самоуправление.

Правен статус на общината. Форми на участие на гражданите в общината.

Общински съвет – орган на местно самоуправление.

Избор, срок на пълномощията, организация и ред на дейност.

Правомощия и актове.

Кметът в системата на местното самоуправление. Понятие, правна същност и видове.

Избор, компетентност, актове.

Областта като административно териториална единица.

Областен управител – компетентност и актове.

Разграничение между принципите на децентрализация и деконцентрация и техните проявни форми.

Тема 15 Конституционно устройство на отделните национални държави и Правото на ЕС. Взаимна връзка и съотношение на подчиненост на правните актове.

Основни правни аспекти на устройството и на функционирането на ЕС. Кратък преглед.

Основни правни актове на първичното и вторичното законодателство на ЕС. Правна характеристика и степен на задължителност за отделните държави-членки.

Съотношения с вътрешноправните актове.

МЕТОДИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Семестриалният изпит е писмен. Крайната оценка се формира основно от оценката от семестриалния изпит, но се вземат предвид присъствието на лекции и участието в упражнения, курсовите работи и реферати, както и други форми на самостоятелна научно-изследователска дейност.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

Учебници

1. Друмева, Ем., Конституционно право, С., 2008
2. Стойчев, Ст., Конституционно право, С., 2002
3. Конституция на Република България. Коментар. Авторски колектив, С., 1999
4. Спасов, Б., Конституционно право, С., 2001 г.
5. Ананиева, Н., Конституционно право, С., 2006, 429 стр.
6. Баламезов, Б., Конституционно право. Исторически аспекти, С., 1994 г.
7. Танчев, Евг., Въведение в Конституционното право, С., 2003
8. Танчев, Евг., М. Белов, Сравнително конституционно право, 2009

Монографии и студии

1. Цанков, В., Българското гражданство – материалноправни и процесуални аспекти, С., 2004
2. Цанков, В., Българските общности зад граница – правни аспекти., 2009, 367 стр.
3. Цанков, В., Омбудсманът – общественият посредник в Република България, С., 2004
4. Цанков, В., Н. Христова, Миграционна и Бежанско право, С., 2011, 280 стр.
5. Белов, М., Гражданското участие в политическия процес. Конституционно правни основи., С. 2010, 191 стр.
6. Михайлова, Ек., Парламентаризъм и правова държава., С., 204, 471 стр.
7. Манолова, М., Търновската конституция, 2009, С., 123 стр.
8. Причет, К., Американската конституционна система, 1998, 190 стр.
9. Испания. Конституция и публично законодателство., С., 1992, 278
10. Американският и европейски модел на съдебен контрол за конституционност. Възникване и развитие. С., 1994, 206 стр.
11. Хаджолан, М., Конституционни механизми на властта, В., 2006
12. Стоилов, Я., Държавната власт, С., 2001
13. Неновски, Н. Конституцията. Актуални въпроси на теорията и на практиката, С., 2002
14. Неновски, Н., Конституцията на Република България аотирана с решенията на Конституционния съд, С., 2001
15. Владикин, Л., Организация на демократичната държава, С., 1992
16. Ст. Киров, Кратък курс по Общо държавно право, С., 1919
17. Българските конституции и конституционни проекти. С., 1990

18. Геновски, М., Държавно и конституционно право – том I, С., 1945
19. Христоматия по парламентарна риторика – част I и II, В., 2010

LW 102

КОНСТИТУЦИОННО ПРАВО

Специалност Право

Лектор: проф. дин Веселин Христов Цанков

1. Предмет, метод и източници на конституционното право.
2. Държавоформиращи елементи. Учение за трите елемента – територия, народ, власт.
3. Гражданство. Правна природа и принципи. Придобиване, загубване, възстановяване.
4. Държавни символи.
5. Форми на държавата. Монархия. Република. Унитарна държава. Федерация.
6. Конституция. Същност и съдържание. Функции.
7. Преамбюл на конституцията.
8. Принципи на конституцията. Разделение на властите. Правова държава. Социална държава.
9. Учредителна власт. Създаване и изменение на конституцията. Опазване на конституцията.
10. Конституции на България.
11. Политически партии.
12. Конституционализъм. Великобритания. САЩ. Франция. Германия.
13. Основните права на гражданите като институт на конституционното право. Правна уредба. Принципи.
14. Основни права. Класификация. Видове.
15. Основни задължения на гражданите. Института на омбудсмана.
16. Пряка демокрация – референдуми, гражданска инициатива, общо събрание.
17. Представителна демокрация. Правни характеристики и форми. Избори. Същност. Функции. Видове. Организация на изборите. Избирателно право. Същност. Характеристики.
18. Изборни системи. Мажоритарна система. Пропорционална система. Смесена изборна система.
19. Система за избиране на народни представители в България.
20. Избирателен кодекс.
21. Представителна демокрация. Парламентаризъм. Народното събрание – парламентът на Република България. Структура на парламента. Легислатура.
22. Парламентарен мандат. Правно положение на народния представител.
23. Имунитет на народния представител.
24. Сесии и заседания на Народното събрание. Пленарни дебати.
25. Законодателни правомощия. Законът – акт на парламента. Видове закони.
26. Законодателен процес. Стадии.
27. Контролни правомощия на парламента.

28. Интерпелация.
29. Правомощия на Народното събрание извън законодателството и парламентарния контрол.
30. Решения, декларации и обръщения на Народното събрание.
31. Правилник за организацията и дейността на Народното събрание.
32. Председател на Народното събрание. Правно положение, правомощия и актове.
33. Президент на Република България. Правно положение.
34. Президент на Република България. Предпоставки за заемане на длъжността.
35. Правомощия на президента към законодателната изпълнителната и съдебната власти. Президентът – върховен главнокомандващ на въоръжените сили.
36. Санкция и обнародване на законите.
37. Импейчмънт.
38. Укази на президента.
39. Вицепрезидент на Република България.
40. Правителството като част от изпълнителната власт и като държавен орган. Съставяне на правителство. Срок на правомощията.
41. Структура и състав на правителството. Министри – правно положение.
42. Правомощия и актове на правителството.
43. Парламентарна отговорност на правителството и на министрите.
44. Конституционни основи на съдебната власт. “Третата власт” – съдържание и функции.
45. Конституционна структура на правораздаването. Инстанционност на съдебната система.
46. Висш съдебен съвет.
47. Контрол за конституционност – институционализация. Типове правни системи/модели. Конституционният съд в България. Структура и състав.
48. Абстрактен контрол за конституционност на закони и други актове. Конкретен /инцидентен/ контрол за конституционност на закони.
49. Правомощия на Конституционния съд извън контрола за конституционност на законите.
50. Конституционен процес.
51. Решения на Конституционния съд. Видове. Характеристики.
52. Местно самоуправление и местна администрация – конституционни основи и принципи.
53. Община. Същност. Органи.
54. Област. Същност. Органи.
55. Функционалният договор за ЕС след измененията от Лисабон 2007 г.
56. Изменения на Конституцията на Република България, произтичащи от членството в ЕС. Основни положения и правни аспекти.

Литература:

- Друмева, Ем., “Конституционно право”, 2008 г.
- Друмева, Ем., Каменова, Цв., “Права на човека”, 2000 г.
- Танчев, Ев., “Въведение в Конституционното право”, 2003 г.
- Стойчев, Ст., “Конституционно право”, 2002 г.
- Стойчев, Ст. и авт. колектив, “Конституция на Република България. Коментар.”, 1999 г.
- Стоилов, Я., “Държавната власт”, 2001 г.

- Спасов, Б., “Конституционно право на Република България” част I и II - 2002 г.; част III - 2004 г.
- Начева, С. “Конституционната цивилизация и българският конституционализъм”, 2004 г.
- Сталев, Ж. “Проблеми на конституцията и на конституционното правосъдие” /сборник статии/, 2002 г.
- Неновски, Н., “Конституция на Република България - аотирана с тълкуванията на Конституционния съд”, 2001 г.
- Неновски, Н., “Конституцията – актуални въпроси на теорията и практиката”, 2002 г.
- Цанков, В., Коментар на дискусийни публичноправни въпроси, 2003 г.
- Цанков, В., “Българско гражданство. Материалноправни и процесуални аспекти.”, 2004 г.
- Цанков, В., Омбудсманът (общественият посредник в Република България), 2004 г.
- Цанков, В., Бежанско право, 2006
- Цанков, В. Българските общности зад граница. Правни аспекти. С., 2009, 367 стр.
- Карагъзова-Финкова, М., “Американският и европейският модел на съдебен контрол за конституционност”, 1995 г.
- Пенев, П., Зартов, Я. “Конституционно правосъдие на Република България”, 2004 г.
- Методиев, В. и Стоянов, Л. /съставители на сборника/, “Български конституции и конституционни проекти”
- Решения и определения на Конституционния съд – годишници.
- Баламезов, Ст., “Конституционно право”, части I, II и III, 1993 г.
- Киров, Ст., “Българско конституционно право”, 1938 г.
- Владикин, Л., “Общо учение за държавата.”, 1992 г.
- Владикин, Л “Организация на демократичната държава” 1992 г.

проф. д-р Веселин Хр. Цанков

юни 2016

CONSTITUTIONAL LAW

Annotation

The course of Constitutional Law is a based discipline in the Law education: The distant historical roots of the specifics governmental institutions are pointed out together with what it is also theoretically substantiated as a necessary attribute of the contemporary democracy.